

Négyszáz oldal a gyarlóságról

Oláh János: *Száműzött történetek*

„A multat be kell vallani”
(Főzsef Attila)

„Szél kutatja, / bombaként rohanó / szél kutatja / városunk...”
(Oláh János)

a igaz az, hogy Sánta Ferenc Móricz köpönyegéből bújt ki, akkor kétszeresen igaz az is, hogy az Oláh János életművét példázó *Száműzött történetek* a móriczi hagyomány és a sántai örökség hű lenyomata. Oláh János könyvének írásai az '50-'60-as évek magyar történelmének „terhé”-ről beszélnek pulzáló-kendőzetlen naturalista stílusban, kordokumentáló, igazságkereső szándékkal. Habár az is meglehet, hogy ez az önérzetes igazságkeresés már nem is mint írói intenció, hanem sokkal inkább mint belső, szerzői számvetés jelentkezik a könyvben. „A kötet novellái 1945 és 1989 között játszódnak. Azért választottam ezt a címet, mert olyan történeteket írtam meg, amelyek ugyan léteztek, de soha nem lettek elmesélve” – magyarázza a címadást a *Magyar Napló* főszerkesztő-írója az MTI-nek adott interjújában.

Oláh János életművében egyaránt helyet kapnak a regények (*Közel*, 1976; *Visszatérés*, 1979; *Az őriült*, 1983), a novellák (*Az Örvényes partján*, 1988; *Vérszerződés*, 2001) és a versek (*Fordulópont*, 1972; *Jel*, 1981; *Nagyító fény*, 1991, *An unexpected meeting – Váratlan találkozás*, 1995; *Por és hamu*, 2002), sőt *Kenyérpusztítók* címmel hang- és színjátékokat is publikált (1993). Kevésbé ismeretes talán az, hogy Oláh János drámaírásban is kipróbálta tehetségét: *Az európai vőlegény* című nagysikerű „rémjátékát” 2005 májusában a Térszínház mutatta be (Bucz Hunor rendezésében).¹ A fenti sor méltó folytatása a *Száműzött történetek*, mely a két novellagyűjtemény – *Az Örvényes partján* és a *Vérszerződés* írásainak – zömét rostálja egybe

MAGYAR NAPLÓ,
2011

átdolgozott formában.² Erre hívhatja föl az olvasó figyelmét a cím

alatt található *novellafüzér* műfaji megjelölés is, amelynek a magyar prózatörténetben számos elődje lenne sorolható *Esti Kornéltól Szindbádig*. A könyv elolvasása után némiképp mégis magyarázatra szorul a novellafüzér elnevezés: a történetek, melyek témaválasztásuk miatt hosszú időre „száműzetés”-re kényszerültek, külön-külön is képesek leképezni az írói mondanivalót, a mindenkori érvényességű műbeli üzenetet. Ez az üzenet pedig éppen attól lesz érvényes és hiteles, mert olyan mikrovilágot tár elénk, amely a népi valóságból táplálkozik: „Úgy dolgoztam, mint egy restaurátor: próbáltam az emlékeimet olyan formába önteni, hogy ezeket az elfeledett történéseket mások is megtapasztalhassák, átélhessék. Bár már elmúltak, tanulságaik máig élnek”³ – vall könyve keletkezéséről maga a szerző. A szereplők egyik történetből a másikba vándorlása természetes, jellemüket a kötet egészén keresztül megőrzik, ennek ellenére ezek a történetek egymástól függetlenül is olvashatók. Amiért egybefűzésüket mégis érdemes hangsúlyozni, az a kötet kompozíciós zártságával magyarázható: „míg az írások egy része a valóságra eszmélő gyermek lelki ütközéseit mutatja be, túlnyomó többségük a történelmi idők fordulatainak pillanatait nagyítja ki” – olvasható a könyv fülszövegében.

Nyomorúságos emberi történetek elevenednek meg a kötet lapjain: a kor a második világháború utáni évtizedek, a tér fiktív falusi helyszínek – Avaskér és Varasd; itt

szembesülhetünk a megnyomorított paraszt-morál és a brutális-totalitárius rendszert támogató, annak behódoló hatalmasok egyenlőtlen harcáról. „Oláh János könyvének száműzött történetei a fenyegetettség kordokumentumai: hogy romlott meg, hogy esett szét egy egészséges élet, egy közösség, miféle hatalmi téboly és hipnózis gyöngített és ölt ki emberi érzést, veszélytudatot. Elvadult indulatok gyanúanyagá sűrűsödik a brutális és végzetes élethelyzetekben, gyilkos ösztönök habzása a háború utáni gyötrelmekben, kényszerekben: tévesztés, erőszakos begyűjtés, az ávó kínzó, vallató pincéi, a forradalom utáni émelyítő árusások, és a konclesők diadala, mámor” – fogalmazza meg a kötet lényegét Oláh János szerzői estjén Lezsák Sándor.⁴

A huszonhét hosszabb-rövidebb elbeszélés szereplői is az író eme örvényesi-avaskéri-varasdi világának összetéveszthetetlen alakjai, akiknek jellemrajzát hihetetlen pontossággal és magabiztos vonalvezetéssel kanyarítja történeteiben az író. A *Száműzött történetek* kb. 120 fős szereplőgárdája úgy kel életre a könyv lapjain, mint Millet *Kalászszedői*: kontúrjukhoz elengedhetetlenül tartozik hozzá a természet és az a falusi-kisközségi milió, amelyben a maguk által szabályozott, belső törvények szerinti mindennapjaikat élik, pontosabban próbálják túlélni a néha túlélhetetlent, és magyarázatot találni a néha megmagyarázhatatlanra.

Már itt, a kötetet nyitó *Katonák* című elbeszélés első mondatában eldől minden, már ami a műveket megcélzó olvasói attitűdöt illeti, hogy tudniillik milyen befogadói „ütle-vél” szükséges a majdani szövegolvasáshoz. „Az angol bombázók napok óta ott zúgtak Avaskér fölött...” (5). A novella akár kicsinyítő tükre is lehet az egész kötetnek. Két világ ütközik itt össze: egy fizikai valójában még élnek mondható, de lelkieben már meggyötört félholt világ (a világháborús veterán Ferenc és unokája, Feri alkotják ezt a világot),⁵ és egy látszólag a tárgyi valóságot hordozó, élettelen játéktankok világa, amelyeket viszont mégis életre keltenek a német, illetve az orosz katonák,⁶ amikor megmutatják azt a kis Ferinek. A kis játé-

tankok szikrázó ámokfutása éles ellentétben áll azzal, amit a mű végén tapasztalunk: a családjáért felelős Ferenc, aki szeretteit kénytelen pincébe bújtatni, és aki az imént ásta elő a katonáknak az étel-ital utolját, mint egy szobor, mozdulatlanul marad ott az udvar közepén: traumatikus hallgatása visszafordíthatatlan.

Egy másik novella, a *Nagymama* is a megfélemlítésből fakadó, lelki eredetű, ám itt morális hallgatássá avatott nem beszéléssel zárul (akárcsak a *Vasalt bakancs* című írással): egy ártatlannak tűnő szerepjáték (cseplést játszanak a szereplők) majdnem tragédiába fullad, amikor a novellában névtelenül szereplő fiú combjába belefúródik a kocsikeréktartó csapszege – játszópajtásainak „köszönhetően”. Példázatos elbeszéléssé nőveszti Oláh ezt az írását azokkal a szakrális utalásokkal, amelyek szép ívét adják az egyébként szomorú történetnek: a szeg, a seb, a nagymama, ahogyan ölbe veszi unokáját, mintha egy *pietà* képzetét keltené az olvasóban. A megtisztulást hozható eső is elmarad: „Az ígérkező esőnek híre-hamva se volt már, csupán illata maradt itt a diófa levelei között, meg a néhány lehullott csepp kráteres rajzolata az udvar finom porában” (16). (A *Vasalt bakancs* a *Nagymama* méltó párja: itt sem áruja el Feri, hogy kinek a vasalt bakancsa törte el a nagyapa kiskéséhez utolsó erejéig küzdő kéz kisujját, és ki ütötte mellbe. Az anya és a nagyanya szintén ölben viszik be az erősen vérző fiúszerplőt a szobába.)

Ez az előbbieken is megglebbenő szakrális fátyol lengi be *A farkaskölyök* című írást is, amelyben a húsvét már tulajdonnevesített alakjával is kitüntetett szerepben tűnik föl. Megszemélyesítések sorát találjuk a bevezetésben, ahol a háború sebeinek gyógyulásáról, a kopasz, visszametszett akácok állodgálásáról és a sunyin hasaló vasárnapról olvashatunk. A novella főhőse ismét Feri, aki bár még nem beavatott tagja a felvonuló cserkészcsapatnak, ám egy nagyfiú nyakában ülve a felemelt gyermek nézőpontjából láthatja az eseményeket: „...innen, mindenki feje fölül szemlélheti a világot, és nem oda-

[Szemle]

lentről, ahol az ormótlan bakancsok, nyűtt nadrágok erdejéből ki se láthat a gyermek...” (18–19). A fönti világ viszont nem tarthat örökké: egy reakciós banda erőszakosan sárba tiporja szó szerint és képletesen is azt a svájcisapkába tűzött árvalányhajat, amely Ferinek a csapathoz tartozását jelezte, és azt a finn kést is, ami csupán a nagyapa ígéretként létezett, és amelyre „gondolni se gondolhat többé” (25).

A novellafűzér műfaji elvárásait példázza a *Májusi por* című megindító elbeszélés, amelybe az előbbiekből említett írásokból egy-két nyelvi-érzelmi szálát átemel a szerző. „A kenderáztató gyíktokaként lüktető nyálkás hideg vízé”-nek (30) hasonlata a *Katonákban* olvasható először, amellyel a két német gyerekatonát jellemzi az író: „A nyakukon úgy lüktetett a verőér, mint a gyíktokája” (5). Egy másik erős képi motívum a műben a hajómetafora: „Nem emlékezett rá, hogyan és mikor fedezte föl, hogy a ház, amelyben, részben legalábbis, az élete zajlik, tulajdonképpen nem más, mint egy nagy hajó” (32). Az édesanya-fia egymásba kapaszkodó jelenete mellett viszont új motívum is jelentkezik a műben, mégpedig az *idegen* alakja. Több novellában is fel-feltűnik majd ez a figura (pl. a *Fölkel a napban* Öreg bojtár személye köré fon mendemondákat a környék; többnyire névtelenül, de ha névvel el is látja az író, garabonciás mivoltát a népi tudat mindig idegenként kezeli). Az elbeszélésnek három szereplője van: a fiú, akit iskolatársai apanélkülisége miatt csúfolnak, és aki találkozik az otthona felé vezető úton az idegennel, és a fiú édesanyja, aki már várja az „idegen”-t. A fiú a háttérben szemléli az egyszerre fiatalnak tetsző édesanya vágyakozó és az idegennek vélt férfi távolságtartó találkozását, némafilmbe illő jelenetüket. A falu nyelve által rossz hír gyanújába kevert nőnek nem hisz a férfi, megkérdőjeleződő apaságérzetéhez közöny társul, így hagyja el a házat: „idegenként”. A kerti jelenet megleső fiát az anya vérserkentő pofonnal illeti, amit azonban fia gyors magához ölelésével – a megbocsátás jogán – tüstént semlegesít is.

A nem mindig makulátlan falusi erkölcs színrevitelére lehetnek példák az alábbiak: a *Hétágú szederfa* Bözsije, *Az éjféli gyors* Terije, *Az elveszett hivatal* Ilije és Gyöngyije, a *Vége a táncnak* és a *Hajnali madárszó* Gizije vagy a *Foggal, körömmel* Rozija a falu női szereplőinek variációi. Van köztük „falurossza” és lányanya, de naiv szerelmes és egy sajátos varasdi Bovaryné is: „Valahogyan pedig véget kéne vetni ennek a bezártságának, mert én így nem bírom tovább. Elegem van a bűdös hársfákból, a fenyőkből, kacsát, libát disznót, méheket látni se akarok többet. Emberek közé akarok kerülni, igenis emberek közé” (217) – fakad ki a férjétől megszökő Ili *Az elveszett hivatalban*.⁷ A hagyományos feleség szereplők pedig névtelenségükkel szolgálatkész patrónaként állnak a családi tűzhely mögött: „Az asszony két kézzel kapaszkodott a tűzhelyet körülkerítő vékony vaskorlátba, és a görcsös zokogástól meg se tudott szólalni” (188) – olvasható az *Október mérge* című novella végén a harcha induló férj utáni asszonysírásról.

A kötetbe felvett írásokhoz vezető megközelítési (interpretációs) út többféle lehet, ugyanakkor látszólagos lehetőségek is adódnak bizonyos szempontok érvényesítésére (ilyen lehet pl. a helyszínek szerinti csoportosítás), ami viszont zsákutcába futhat (a varasdiak Avaskéren tartózkodása, vándorlásaik egybemossák, pontosabban feloldják a falvak mesterséges határait). A mindenkori recenzens irodalomelméleti irányultsága is megszabhatja az aktuálisan görcső alá vett szövegeknek strukturalista vagy hermeneutikai olvasatát. Ami viszont mintegy közös nevezőként ott érezhető minden Oláh-szöveg mögött, az a trauma. Mi történik akkor, ha a traumatikus hallgatás feloldása elmarad? Ennek szép példája a *Kölsönkenyér* megható története, amely méltó párja *Az intező háza* című írásnak.⁸ A két elbeszélést nemcsak Savoó példázatos alakja kapcsolja össze, hanem az a szikeéles lélekrajz is, ahogyan az író a végül a szövetkezetbe beszervezett Balázs Gergelyt látatja a mű záró képébe merítve, aki egy pillanatra fizikailag meggörnyed a lelkiismeret terhe alatt az aláírás után: „Balázs Gergely képtelen volt fölemel-

kedni. A görnyedtség, amivel a papír fölé hajolt, mint a görcs állt belé” (167), ám később, amikor hazatérve az üres istállót is meglátja, eszméje földadásának lelkiismereti súlya alatt elméje is elborul. A lélektorzulás az áldozat furcsa, ferde vigyorában jut felszínre, de ami talán a legfájdalmasabb: a környezet számára részvételenül.

Oláh János hősei sohasem tengődnek: akaratszabadságukkal mindig képesek fölülkerekedni esetleges gyávaságukon, és ha lehetséges, ordítanak, ha nem, hát csak nyüszítenek az „ordas” világban. Ennek lehetünk tanúi – az olvasóban talán legmélyebb nyomot hagyó – kemény, naturalista technikával megírt elbeszélésben, *Az intéző házában*, amelyben a főhős Savoó kirepedezett talpát pengével vagdossák össze, ezzel kényszerítve ki belőle az „ív aláírását”: „Savoó, mintha csak most eszmélt volna rá, mi is történt vele, váratlanul fölüvöltött [...] Aztán ugyanolyan váratlanul, ahogyan kezdte, abba is hagyta az üvöltést. Konokon harapta be a száját” (132–133).

A *Száműzött történetek* mindegyik darabjának számbavételére, mélyreható elemzésére most nem adódik alkalmunk, azonban vannak, amelyekről mindenképp illik szót ejtenünk. Említsük meg először azt a három-három olyan művet, amelyek sajátos színfoltjai a kötetnek. A könyv három ilyen hosszabb elbeszélést tartalmaz; elolvasásuk mintha szétfeszítené a novellafüzérként aposztrofált kiadvány formai-műfaji kereteit: az általában 8–10 oldalas szövegek közé ékelődő 32, 62 és 43 oldalnyi írások néha megterhelők lehetnek a befogadó számára. A plébánosról, majd annak haláláról, temetéséről szóló *Isten báránya* (ami persze jóval több és mélyebb is a fenti cselekménysűrítménynél), majd „egy életrevaló parasztember vergődésének története” (*Foggal, körömmel*), s végül *Az elveszett hivatal* című igen olvasmányos, kalandos írás mind-mind aprólékosan részletező, tárgyaló, jellemhibákat és erényeket felnagyító, kimunkált textusok. Egyikről sem mondható, hogy túlírt volna, mégis ellenpólusai azoknak a szövegeknek, amelyek, filmetűdhez hasonló módon, szinte

csak egy-egy élethelyzetet villantanak föl. Az *Örvényesben* egy majdnem fulladással végződő fürdőzést rögzít az írói optika (itt ismét találkozhatunk a szerző egyik közkedvelt képevel, a gyík hasonlattal: „Az Örvényes sárgás-zöld észrevétlenségben, mint valami álmos gyík lüktetett a magos löszfalak között...” (11). A kötet talán legémelyítőbb jelenete a *Levelibékában* olvasható: itt egy ezüst ötforintosért az egyik szereplőnek egy békát kell megennie, élve! Ebben az alig pár oldalas írásban nemcsak a nyálkás levelibéka furcsa haláltusáját kell érzékelnünk, hanem azt a parancsosztó-dirigáló, kényszerítő felsőbbrendű hatalmat is, amely már a gyermek-társadalomban is tetten érhető. És hogy mik lesznek ezekből az Iványikból és a Mányikból? Üldözők vagy üldözöttek? Erre ez a zavaros történelmi időszak, amelyet Oláh János novellái ábrázolnak, nem adhat egyenes, egyértelmű választ. Talán őket látjuk elgatyásodott kordfarmerekben a kötet végén a *Négy, öt magyar* pillanatképében: „A maguk módján élnek világukat. Sötét tekintetükből csak úgy süt a kétségbeesett önelégültség: a munka mocskából kifürödve, zsebedben szerény fizetésgeddel idebent, ebben a füstös-koszlott, Rodostóhoz címzett eszpresszóban mégiscsak te vagy a legény, Tyukodi pajtás” (366). Az elbeszélő – bár próbál tisztas távolságot tartani szereplőitől – egy-egy nem érdemtelen gúnyos reflexiót megenged magának.

Ahogy a *Nincs Isten* és a *Koppány doktor* szívszorítóan szomorú történeteiben is ennek a látszólag szenttelen narrátori nézőpontnak lehetünk tanúi, amely által „most meg lehet mutatni leplezetlenül a kommunista diktatúra éveinek elmondhatatlan történeteit. Meg lehet írni kegyetlen nyíltsággal azt, amire 1988-ban is inkább csak utalni lehetett.”⁹ (Koppány Pista, aki éjjelén segít megszabadítani egy beteget a fájó fogától, és aki otthagyja véletlenül a rendelőben a géppuskáját, rosszkor lesz rossz helyen: a háború kitör, mindenkit megölnék, akinél fegyvert találnak... Védene magát, a helyzetet, de az '50-es évek időszámításában szavainak nincs létjogosultságuk,

[Szemle]

így neki sem. Az árokba bukva már nincs érvénye semminek sem: onnan már nem lehet többé felállni.)

Simon István Mirza nevű kiscsikója reinkarnálódik a *Nincs Istenben*: Gajzágó a végső-kig halogatja „az ív aláírását”, beszervezését a téeszbe, végül amikor elmegy a hivatalba, és Istenre is megesketi agitátorát, hogy nem veszik el tőle az állatait, aláír. Mindeközben természetesen a háta mögött szélnek eresztik a csordáját, Borzas kutyáját félholtra rugdossák, és az istállóhoz visszauzető hű lovacskát, Mirzát is ütlegelik. A kifosztott istálló látványától megrészegeülten egy csá-kánnyal vág neki utolsó útjának Gajzágó: egy bádofeszület tövére olyan súlyos ütést mér a csá-kánnyal, hogy az rádól. A novella címe megegyezik Gajzágó utolsó, kétségbeesett szavaival, amelyek a mű zárlatában mégis megbocsátatnak: „A kereszt félrelibent, elfordította a szárnyát, és Gajzágó felé zuhant. [...] a festett tekintet tükre szemrehányón, de azért megbocsátón feléje rebben.¹⁰ Elugorhatott volna, de nem tette. Leengedte a fejét. Nem, már egyáltalán nem tartotta fontosnak, hogy tiltakozzék a sorsa ellen, amely kitárt karral, feketén készült magához ölelni” (112).

Végezetül érdemes külön kiemelni a novellafüzér utolsó írását: a *Kutyakomédiát*. Egy színészházaspár, Rózsa és Szabolcs fentről, államilag vezérelt, diktált sikereinek-kudarcainak élettörténetéről szól; vagy ahogyan maga a szerző fogalmazza meg a mű magvát: „Az egyik novella az akkori művészeti életről szól, az egyik szereplőnek a rendszer-változásig tartó kálváriájáról, a bukásáról, mert nem tudott átlépni ezen a korszakhatáron.”¹¹ A szavataiért egykor rajongó néptömeg elpártolását nehezen érti meg az, akit azzal az ürüggyel akarnak elhallgattatni, hogy a hazafiaskodás kiment a divatból. Maga a főszereplő mondja ki önmaga fölött a latens ítéletet, amelyet felette hoztak: „El-tüntettek” (376). A mű címe az elbeszélés második felében nyeri el értelmét: a színész kutyapózban, négykézláb ereszkedve kéredz-kedne vissza a színházba, mondván: „Színész vagyok, a pillanattal harcolok. Ha a pillanat

meghal, meghalok én is. Nem kérek mást, egy tenyérnyi helyet a színpadon, eljárt-szom a legjelentéktelenebb szerepet, a tányérnyaló, házörző kutyáét akár” (381). A szerepjáték viszont túl tökéletesre sikeredik: Szabolcs beleharap Dallos elvtárs ujjába, így egyenes út vezet a gumiszobába, a hallgatás elefántcsonttornyába, majd újból a külvilágba, a színház világába, ahol végre cenzúra nélkül eljátszhatja azt a valódi kutyakomédiát, amelyben a darabbeli póráz az előadás végén Dallos elvtárs arcába hajíthatja végre.¹² Innen már csak önkéntes száműzetésben lehet befejezni az életet, amelynek értelmet már csakis egy utód adhat. A főszereplő viszont leesik (vagy letaszítják!?) arról a vonatról, amellyel állapotos feleségéhez száguldott volna. Itt szakad félbe a filmnovellának is beillő elbeszélés narrációja, hogy egy gyors elbeszélőváltással – Rózsa hangján – a feloldozhatatlan, kilátástalan, ám talán mégis még jobbra fordítható jövő hangja érvényre jusson a könyv üzeneteként is egyben. Így szerez további érvényt magának a színész egykori belső parancsa: „Mert a boldogság, bármilyen múltékony, érvényesebb a szenvedésnél. Ezt jól jegyezd meg!” (392).

Megkerülhetetlen kérdésként vetődik föl az olvasóban Oláh János kötete kapcsán: kikhez szólnak ezek az írások? Azok közül, akik abban a korban éltek-haltak vagy a hatalom, vagy az áldozatok oldalán, még ma is élnek néhányan: egyéni emlékezetük, ha mára elhalványult volna, most a kötet lapjain újra elevenné válhat. Az őket követő legalább két generáció számára a művek üzenete már jóval képlékenyebb: az '50-'60-as éveket megélők kollektív emlékezete úgy öröklődik át apáról fiúra a könyv lapjain, hogy közben állandóan a megnyomorított, tönkretett, megalázott, eltüntetett kisemberek szólamát halljuk. De nemcsak a szegényparasztok hangja¹³ ez, hanem a nemzeti önismeret hatvan éve is, amelyet sokáig tabu-témaként kezeltek, pedig amint azt a borítósöveg ajánlásában Pécsi Györgyi igen helyesen megjegyzi: „legalább a saját arcáért mindenkinek felelnie kell”.

A Márai-díjjal nemrég kitüntetett Oláh János könyve éppen ezért hiánypótló alkotás, amely a népi irodalom egykor megszakadt fonálát próbálja referenciális nemzettudattal újra megalkotni. „Amíg a nemzet s benne megtartó erőként a nép létezik, addig a népi irodalomnak is van létjogosultsága. Ha eltű-

nik, a nép emlékezete tűnik el vele” – nyilatkozta a szerző egy beszélgetésben. A *Száműzött történetek* ebből a szempontból máris betölti hivatását: ébren tart, mesél, emlékeztet. Múltat, múlttól, múlt. A jelennek. És talán a jövőért.

LAJTOS NÓRA

J E G Y Z E T E K

- 1 „A darab címe a magyar folklórban kicsit is otthonos fül számára fenyegető: a vőlegény, ha a szóban forgó szereplő ezzel a szóval jelöltetik, minálunk általában a másvilág küldötte, varázsos démon, afféle Halálvőlegény. Ő ebben a történetben meg sem jelenik, a rá való hiábavaló várakozás (hommage à Beckett) tölti ki az időt” – írja Gabnai Katalin.
Oláh János: *Az európai vőlegény* – előadás egy részben. Bemutató időpontja: 2005. május 21., Térszínház.
(Forrás: http://www.zsollye.hu/content/12/12_02.htm, utolsó letöltés: 2012. május 7.)
- 2 Az *Örvényes partján* (1988) című kötetnek mind a tizenöt novelláját fölvette a szerző a *Száműzött történetek* közé, a *Vérszerződés* (2001) tizennégy darabjából viszont ötöt kihagyott (*A nyárfaerdő, Bemutatókötés helyett, A banda, Korai ébredés, Álmatlan éjszaka*). A kötetcímadó *Vérszerződés* pedig *Levelibéka* címmel került át az új kötetbe. Három „új” írás került be helyettük a novellafüzérbe: *Az intéző háza, Az elvesztett hivatal* és a *Kutyakomédia*.
- 3 *Megjelent Oláh János új novelláskötete*. Forrás: MTI (www.irodalmijelen.hu)
- 4 Lezsák Sándor: *Az elérhető föld védelmében* (Elhangzott az Írószövetségben, 2011. november 24-én, Oláh János szerzői estjén). Megjegyzés: Az előadás címében szereplő „elérhető föld” a hatvanas években alakult *Kilencek* költői csoportosulás antológiájára, *Az elérhetetlen földre* játszik rá (1969, 1982, 1994).
- 5 (Hasonló családmoddellel találkozhatunk a Sánta-életművet nyitó *Sokan voltunkban* is!)
- 6 Vö.: Sánta Ferenc: *Tyúk és kakas*. (*Sánta* Ferenc novellájának pillanatképeit olvashatjuk újra: olasz és osztrák katonák jelennek meg hasonló szituációban, ételt-italt követelve, miközben a család a pincében bújjik meg.)
- 7 (Ez a mű magában kisregényként is felfogható, hatvankét oldalnyi terjedelmével.)
- 8 Az intéző háza Bélájában Móricz Kis Jánosára ismerhetünk rá: „Nem fáj neki, hogy veszített, sem az, hogy becsapták, hanem hogy semmibe veszik” (125). Ugyanezt a móriczi szólamot halljuk a novella záró mondatában: „Elmentek mellette, mintha észre se vették volna, mintha nem is létezne...” (134).
- 9 Lásd Kodolányi Gyula széljegyzetét a könyv hátsó borítóján.
- 10 Nem inkább „rebbent”?
- 11 Forrás: MTI (<http://culture.hu/main.php?folderID=887&articleID=319981&ctag=articlelist&iid=1>) Utolsó letöltés: 2012. május 11.
- 12 „Az utolsó novellát valószínűleg azért kellett kihagyni, mert voltak, akik Aczél Györgyre ismertek az egyik figurában. Pedig nem is ő volt a minta.” (<http://culture.hu>)
- 13 Az Oláh János-novellák szegényparaszt „hősei” gyakran használják az „örvényesi” tájnyelvet, pl.: zsbák (38), glédába (49), csutába (91), szulák (219).

LAJTOS NÓRA (1977) Debrecenben élő irodalomtörténész.